

Nader onderzoek ecologie

Verpleeghuis Boerhaave aan de Louis Pasteurstraat te Haarlem

Arnhem, 18 juli 2019

Colofon

Titel	: Nader onderzoek ecologie
Subtitel	: Verpleeghuis Boerhaave aan de Louis Pasteurstraat te Haarlem
Projectnummer	: 18.189
Datum	: 18 juli 2019
Veldonderzoek	: M. Avé en P. Gortworst
Auteur(s)	: M. Avé
Goedgekeurd door	: T. Kooij
Opdrachtgever	: Van der Poel
Contactpersoon	: José Kleipoel

Bezoekadres : Snelliusweg 40-18
 Postcode : 6827 DH Arnhem
 Telefoon : 026-2001900

info@ekoza.nl
 www.ekoza.nl

Ekoza B.V. is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Wettelijk kader	5
2.1 Soorten	5
3. Gebiedsbeschrijving	8
3.1 Gebiedsbeschrijving	8
3.2 Voorgenomen ingreep	9
4. Onderzoeksmethode	10
4.1 Vleermuizen	10
4.2 Uitwerking en rapportage	12
5. Resultaten	13
5.1 Vleermuizen	13
6. Conclusies	15
6.1 Vleermuizen	15
Bronnen	16
Literatuur	16
Websites	16

1. Inleiding

Er staan ruimtelijke ontwikkelingen op de planning voor het verpleeghuis Boerhaave aan de Louis Pasteurstraat 1 te Haarlem. Bij het uitvoeren van de werkzaamheden zal rekening gehouden moeten worden met beschermde diersoorten. Het gaat hierbij in het bijzonder om vleermuizen. Om te bepalen of er vleermuizen aanwezig zijn en gebruik maken van de spouw en achter de gevelplaten en randen van het platte dak is onderzoek noodzakelijk.

Indien vleermuizen voorkomen zullen de effecten van de werkzaamheden op deze soorten beoordeeld worden. Als er negatieve effecten te verwachten zijn, dient bepaald te worden of een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk is.

In hoofdstuk 2 staat het wettelijke kader uiteengezet, waaraan getoetst dient te worden. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het onderzoeksgebied en de voorgenomen ingrepen. Hoofdstuk 4 geeft een korte beschrijving van de onderzoeksmethodes die gebruikt zijn. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek besproken en getoetst aan de Wet natuurbescherming. Tenslotte worden in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen gegeven.

2. Wettelijk kader

Sinds 1 januari 2017 is de nieuwe Wet natuurbescherming van kracht. Deze wet vervangt 3 wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. Het bevoegd gezag komt bij de provincies te liggen. De Rijksoverheid blijft verantwoordelijk voor handelingen en projecten in gebruik, beheer of aanleg door het rijk, zoals hoofdwegen, spoorwegen, hoofdvaarwegen, waterkeringen, militaire terreinen, gastransportnet, hoogspanningsleidingen, delfstoffen, kustlijn, bepaalde visserij etc.

De Wet natuurbescherming is gericht op de bescherming van:

- Natura 2000-gebieden
- Soorten
- Houtopstanden

Dit onderzoek heeft enkel betrekking op soorten, in dit geval vleermuizen. In dit hoofdstuk zal daarom ook alleen de soortenbescherming besproken worden.

2.1 Soorten

Onder de Wet natuurbescherming geldt, net als onder de Flora- en faunawet, een zorgplicht voor alle in het wild levende dieren.

De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes

- soorten van de Vogelrichtlijn
- soorten van de Habitatrichtlijn
- overige soorten

Vogelrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Vogelrichtlijn vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels. Ingevolge artikel 3.1 is het verboden om:

1. Opzettelijk vogels te doden of te vangen;
2. Opzettelijk vogelnesten, -rustplaatsen en -eieren te vernielen of te beschadigen of vogelnesten weg te nemen;
3. Eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben;
4. Opzettelijk vogels te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Habitatrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Habitatrichtlijn vallen soorten die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage I van het Verdrag van Bonn. In de Bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.5 (Bern bijl. II, Bonn bijl. I) verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Opzettelijk dieren te verstoren;
3. Opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen;
4. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
5. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.6 (Bern bijl. I en II, Bonn bijl. I) verboden om dieren of planten te verkopen, te vervoeren voor verkoop, te verhandelen, te ruilen of te koop of te ruil aan te bieden, tenzij het gaat om gefokte of gekweekte dieren of planten.

Andere soorten

Onder het beschermingsregime andere soorten vallen soorten waarvan er geen Europese verplichting tot bescherming is. Dit zijn soorten die vanuit nationaal belang extra bescherming behoeven.

De beschermde status van soorten kan per provincie verschillen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten. In dit geval gaat het om de provincie Noord Holland.

Ingevolge artikel 3.10 is het verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
3. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Zorgplicht

Artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voorziet in een algemene verplichting voor een ieder om voldoende zorg te dragen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Het betreft bovendien niet alleen dieren en planten van soorten waarvoor de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn specifieke beschermingsmaatregelen eisen, maar alle in het wild levende dieren en planten.

De zorgplicht is als een open norm geformuleerd in het eerste lid van artikel 1.11. In het tweede lid wordt de zorgplicht iets geconcretiseerd door te bepalen dat de zorgplicht in elk geval inhoudt dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:

- dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
- indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
- voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de bescherming van dieren en planten van soorten waarvoor geen specifiek beschermingsregime geldt op grond van hoofdstuk 3, heeft de zorgplicht zelfstandig betekenis. Op grond van de zorgplichtbepaling moeten schadelijke handelingen in beginsel achterwege worden gelaten dan wel moeten maatregelen worden genomen om schadelijke gevolgen (zoveel mogelijk) te voorkomen.

Jaarrond beschermde nesten

Nesten van vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd, de nesten van soorten in categorie 5 zijn beschermd als er onvoldoende alternatieven zijn.

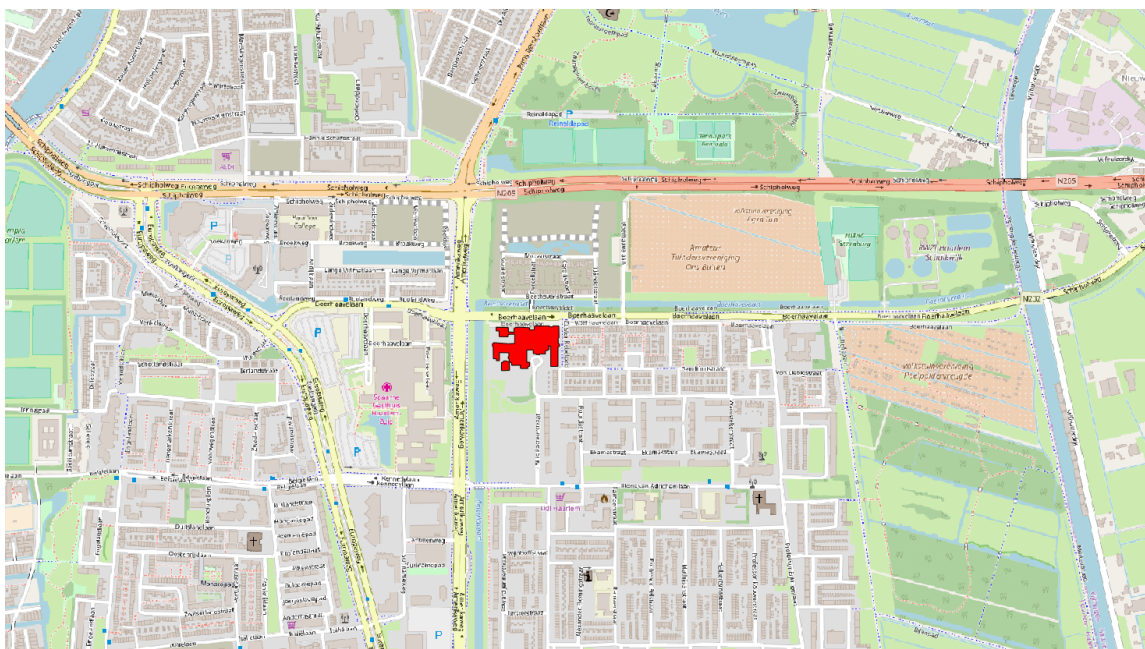
Categorieën:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen

3. Gebiedsbeschrijving

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied betreft het verpleeghuis Boerhaave in de bebouwde kom van Haarlem. In Figuur 1 is de globale ligging van het plangebied weergegeven. Het plangebied bestaat uit een verpleeghuis van drie verdiepingen hoog met een plat dak. Rondom het verpleeghuis zijn tuinen met struiken en bomen zoals haagbeuk, meidoorn, gewone es, conifeer, berk en witte abeel. Ten noorden bevindt zich een gracht en zijn er enkele parken. Ten westen bevindt zich een watergang met een bomenlaan, een ziekenhuis en huizenblokken. Ten zuiden bevinden zich huizenblokken. Ten oosten bevinden zich huizenblokken, parken en weilanden. Figuur 2 geeft een impressie van het plangebied.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied.

Figuur 2. Impressie van het plangebied.

3.2 Voorgenomen ingreep

De initiatiefnemer is voornemens het verpleeghuis Boerhaave aan de Louis Pasteurstraat 1 te Haarlem te slopen.

4. Onderzoeksmethode

Iedere dier- en plantengroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om een zo goed mogelijk beeld te verkrijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen. Vleermuizen zijn zwaar beschermde soorten die onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Bijlage II van het Verdrag van Bern vallen.

4.1 Vleermuizen

De vleermuizen kunnen over het algemeen worden ingedeeld in gebouwbewonende en boombewonende soorten, gedurende het jaar kan hier een verschuiving in plaatsvinden. Soorten die kunnen worden aangemerkt als gebouwbewoners zijn onder andere de laatvlieger, meervleermuis en de gewone dwergvleermuis. Deze soorten verblijven meestal in de spouwmuren van woonhuizen. Soorten die kunnen worden aangemerkt als boombewoners zijn de rosse vleermuis en de watervleermuis. Deze soorten verblijven meestal in verlaten spechtenholten of in holten die zijn ontstaan door rotting na het afbreken van een tak.

In de winter maken vleermuizen van meerdere objecten gebruik die als verblijfplaatsen kunnen dienen, deze plekken moeten koel en vorstvrij zijn. De watervleermuis, meervleermuis, franjestaart, gewone grootoorvleermuis en baardvleermuis overwinteren in mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen. Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. De laatvlieger, meervleermuis en de gewone dwergvleermuis leven hierbij meestal in groepen (kolonies) in de spouwmuren van gebouwen. Een soort als gewone grootoorvleermuis heeft een voorkeur voor grote open ruimtes zoals een kerkzolder. De kolonies van de watervleermuis en de rosse vleermuis zijn tijdens de kraamtijd vaak te vinden in verlaten spechtenholten, of holen die door rotting bij een afgebroken tak ontstaan zijn.

Inventarisatie

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd op basis van het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (waarbij Ekoza is aangesloten). Onderzoek uitgevoerd volgens het protocol geeft de meeste zekerheid op voldoende onderbouwing van een eventuele ontheffingsaanvraag. Het bevoegd gezag toetst hierop.

In dit protocol staat beschreven dat 75% van het plangebied overzien moet kunnen worden bij avond/nachtbezoeken in de kraam/zomerperiode. Omdat de dieren bij het uitvliegen meteen wegvliegen is deze richtlijn opgesteld zodat het uitvliegen zoveel mogelijk in kaart gebracht wordt. Tijdens de ochtend blijven vleermuizen een tijdje zwermen voor hun

verblijfplaats voordat ze naar binnen gaan. Omdat het zwermen meer tijd in beslag neemt dan het uitvliegen in de avond, kan een waarnemer in de nacht een groter gebied overzien door rond te lopen. In de ochtend kan het plangebied voor één waarnemer dan ook een groter plangebied betreffen. In dit geval was het plangebied tijdens het ochtendbezoek ook groter dan bij de avondbezoeken.

Volgens het vleermuisprotocol zijn in de kraamperiode 2 veldbezoeken noodzakelijk. Om een goed overzicht te krijgen van de kraam- en zomerverblijfplaatsen zijn twee avondbezoeken en twee ochtendbezoeken voor het plangebied uitgevoerd.

In de paarperiode wordt er niet gezocht naar uitvliegende vleermuizen, maar wordt er wanneer het al donker is, vanaf een uur na zonsondergang, gezocht naar roepende vleermuizen die de hele nacht door roepen om vrouwtjes te lokken. Gewone dwergvleermuizen vliegen hierbij rondjes bij de verblijfplaats, terwijl ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis vaak vanuit hun verblijfplaats roepen. Een roepende vleermuis betekent een paarverblijfplaats in de woning waar de vleermuis de hele tijd voor vliegt of vanuit roept.

Massawinterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis bevinden zich over het algemeen alleen in grotere en hogere gebouwen. Gewone dwergvleermuizen hebben stabiele temperatuur en vochtigheid met een vorstvrije schuilplek nodig voor hun (massa-) winterverblijfplaats. In augustus en begin september zwermen vleermuizen rond hun (massa-) winterverblijfplaats. De veldbezoeken zijn tussen middernacht en 2 uur 's ochtends uitgevoerd, omdat zwermende vleermuizen dan het meest actief zijn.

Het veldwerk is te voet uitgevoerd waarbij het gehele plangebied binnen vijftien minuten voor 100% bekeken kon worden. Voor de inventarisatie van de vleermuizen is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Pettersson D240x). De veldbezoeken zijn uitgevoerd bij gunstige weersomstandigheden voor vleermuizen: weinig wind, geen regen en een temperatuur van boven de 10 graden Celsius.

Het onderzoek naar verblijfplaatsen is uitgevoerd door middel van 6 veldbezoeken. De onderzoeken in mei tot en met juli zijn gericht op het vinden van kraam- en zomerverblijfplaatsen. De twee avondbezoeken in de kraamperiode zijn uitgevoerd door twee personen om een zo groot mogelijk van het plangebied te overzien. De onderzoeken die in augustus en september zijn uitgevoerd zijn gericht op het opsporen van paarverblijfplaatsen en (massa-) winterverblijven. In Tabel 1 zijn de weersomstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven.

Tabel 1. Bezoekdata en weersomstandigheden.

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang/ zonsopkomst	Weersomstandigheden
1	15-5-2019	21:30 – 23:30	21:30	helder, wind 2 Bft, 12°C
2	23-5-2019	3:30 – 5:40	5:35	helder, wind 1 Bft, 10°C
3	26-6-2019	22:00 – 00:07	22:07	bewolkte, wind 2 Bft, 18°C
4	1-7-2019	3:20 – 5:25	5:23	bewolkte, wind 2 Bft, 17°C
5	16-8-2018	0:00 – 2:00	21:03	bewolkte, wind 1 Bft, 16°C
6	7-9-2018	00:00 - 2:00	20:14	helder, wind 1 Bft, 11°C

4.2 Uitwerking en rapportage

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn.

5. Resultaten

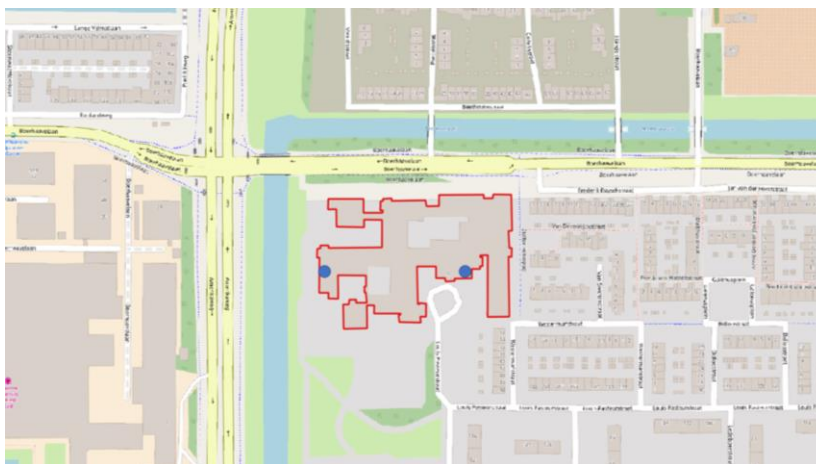
5.1 Vleermuizen

Kraamperiode

In de kraamperiode zijn geen zomer- of kraamverblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Er waren enkele gewone dwergvleermuizen die foerageerden aan de noord- en zuidkant van het gebouw. Daarnaast zijn meerdere foeragerende/passerende gewone dwergvleermuizen waargenomen langs de watergang en bomenlaan ten westen van het gebouw. Langs de watergang en bomenlaan zijn ook enkele foeragerende/passerende rosse vleermuizen en laatvliegers waargenomen, maar de watergang en bomenlaan hoorde niet bij het planbied.

Paarperiode

Gewone dwergvleermuizen brengen hun sociale (paar)roep meestal vliegend ten gehore en niet vanuit hun verblijfplaats. De dieren blijven meestal binnen een straal van 200 meter van de verblijfplaats. Tijdens de paarperiode zijn twee paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis vastgesteld (Figuur 3). Daarnaast zijn enkele foeragerende/passerende gewone dwergvleermuizen, laatvlieger en rosse vleermuizen waargenomen. De gewone dwergvleermuizen hebben rond het gebouw gefoerageerd terwijl de rosse vleermuizen en laatvliegers hebben rond de bomen langs de watergang gefoerageerd. Er zijn in de paartijd minder foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen dan in de kraamtijd.

Figuur 3. Paarverblijfplaats gewone dwergvleermuis (blauw stippen) in het plangebied (rood omlijnd).

Effectenbeoordeling

Kraamverblijfplaatsen worden gebruikt van half mei t/m juli, zomerverblijfplaatsen worden gebruikt van april t/m november en paarverblijfplaatsen van half juli t/m oktober. Er zijn twee paarverblijfplaatsen vastgesteld binnen het plangebied.

De voorgenomen werkzaamheden kunnen een negatief effect hebben op vleermuizen. Omdat er twee paarverblijfplaatsen van een gewone dwergvleermuis in het gebouw zijn

aangetroffen, dienen voorafgaande aan de sloop maatregelen getroffen te worden. Voor de sloop is een ontheffing van de Wet natuurbescherming en een activiteitenplan noodzakelijk.

De tuin rondom de bebouwing wordt slechts door enkele gewone dwergvleermuizen gebruikt om te foerageren. Langs de watergang (buiten het plangebied) foerageren en passeren enkele rosse vleermuizen en laatvliegers en meerdere gewone dwergvleermuizen. De watergang hoorde niet bij het plangebied. Aangezien het om enkele foeragerende vleermuizen gaat, kan worden uitgesloten dat het gaat om essentieel foerageergebied. Daarnaast zijn in de omgeving verschillende andere foerageergebieden voor vleermuizen aanwezig, zoals tuinen, parken, weilanden en grachten. Een negatief effect op foeragerende vleermuizen wordt daarom uitgesloten.

Maatregelen die onder andere genomen dienen te worden zijn:

- Een vleermuiskast ophangen binnen een straal van 200 meter van de paarverblijfplaats als vervanging van de paarverblijfplaats. Voor deze nieuwe verblijfplaats geldt een gewenningsperiode van minimaal 6 maanden voorafgaand aan de start van de paarperiode. Dit betekent dat de kast uiterlijk half februari aanwezig moet zijn.

6. Conclusies

De Wet natuurbescherming is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Niet alleen de instandhouding van verblijfplaatsen is van belang, maar ook de instandhouding van het leefgebied. Te allen tijde dient men de zorgplicht in acht te nemen. Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet.

6.1 Vleermuizen

Er zijn twee paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis vastgesteld binnen het plangebied. De voorgenomen werkzaamheden kunnen daardoor een negatief effect hebben op vleermuizen. Voor de sloop van het verpleeghuis Boerhaave aan de Louis Pasteurstraat 1 zullen maatregelen genomen moeten worden. De maatregelen dienen te worden genomen voor twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Voor de sloop is een ontheffing van de Wet natuurbescherming en een activiteitenplan noodzakelijk.

Het plangebied wordt slechts door enkele gewone dwergvleermuizen gebruikt om te foerageren. Aangezien het om enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen gaat, kan uitgesloten worden dat het om essentieel foerageergebied gaat. Een negatief effect op foeragerende vleermuizen wordt daarom uitgesloten. Een ontheffing in het kader Wet natuurbescherming is niet nodig.

Buiten het plangebied wordt de bomenlaan/watergang door meerdere gewone dwergvleermuizen en enkele rosse vleermuizen en laatvliegers gebruikt om te foerageren en passeren. Aangezien er geen werkzaamheden plaatsvinden aan de bomenlaan/watergang zal dat foerageergebied en vliegroute geen negatief effect ondervinden. Wel wordt geadviseerd om nachtelijke verlichting rond de bomenlaan/watergang te voorkomen. Een ontheffing in het kader Wet natuurbescherming is niet nodig.

Bronnen

Literatuur

- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Kanter & J.C. Buys 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Natuur van Nederland 12: 1-432.
- Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.
- Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Gewone grootvleermuis *Plecotus auritus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Watervleermuis *Myotis daubentonii*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Limpens, H., Mosterd, K. & Bongers, W. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV, Utrecht.
- Ministeries van LNV en VROM en de provincies, 2006. Spelregels EHS, Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS.
- Netwerk Groene Bureaus, 2017. Soortinventarisatieprotocollen. Versie juli 2017.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2017) Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl

Websites

- www.eis-nederland.nl
- www.google.nl/maps
- www.ndff.nl
- www.verspreidingsatlas.nl
- www.zoogdiervereniging.nl